

לי מקדש ושכנתי בתוכם' דייקא, שככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן וכו', תכלית כוונתי שכן תעשו את עצמיכם... (מתוך נפש החיים א.ד.).

דף קטז

הערות, ציונים וראשי פרקים לעיון

'הניחא למאן דאמר טריפה אינה יולדת...' – הנה שאלה ששאלתי משכבר להגר"ח קניבסקי שליט"א, בענין טריפה לקרבן בן-נח (הדברים מתיחסים לסוגיא המקבילה בע"ז):
נתחבטתי בסוגיא דע"ז ו: – האם בהמת טריפה כשרה לקרבן לבני נח – דלמ"ד טריפה אינה יולדת נראה שאין ללמוד מכך שנתמעט טריפה מהבאה לתיבה, כיון דאיכא טעמא דקיום העולם, וכמו שכתבו התוס' (בד"ה מנין) גבי זקן וסריס. ואפילו למ"ד טריפה חיה ויולדת נמי י"ל כיון שהיא חולה ואינה בריאה (כמוש"כ התד"ה אלא), נמי איכא טעמא.
אלא שלכאורה יש לדייק מלשון התוס' (בד"ה אתך) שטריפה אסורה לב"נ (שכתבו סברא דמאיסותא והכר, ומשמע דאיירי לענין דין קרבן ולא רק לענין הבאה לתיבה. וכן יש לדקדק מלשון המהרש"א על תד"ה אלא).

וזו לשון התשובה:

כל הסוגיא הולכת דטרפה אסורה לקרבן ב"נ

אולי כוונת רבנו היא ממה שאמרו 'ודילמא למעוטי טריפה? – ההוא מלחיות זרע נפקא... – ואם טריפה כשרה לקרבן, עדיין י"ל שהוצרכו שני הכתובים, אחד לאסור הבאתה לתיבה, משום קיום העולם, ועוד הוצרך ללמד שאסורה לקרבן. אלא משמע שפשוט לגמרא שכשנתמעט טריפה נתמעט לגמרי. ועדיין צ"ע.
שו"ר מה שדנו בוה בשער המלך הל' שחיטה יא; פנים מאירות כאן; רש"ש וטל תורה ע"ז ה; בית הלוי ח"ב ל; זרע אברהם כ, לא. וע' בשפת אמת מנחות ו: שנראה מדבריו שנקט בפשיטות שטריפה אינה אסורה לבן נח להקרבה. ואולם בדברי התוס' משמע שפשוט שטריפה אסורה, וכנ"ל. וכן הוא בבעלי התוס' על התורה – ויקרא.

'מאותן שלא נעבדה בהן עבירה' – לפי גרסא זו נראה שאפילו טמאים מותרים לבני נח, ורק אם נעבדה בהן עבירה אסורים. ואולם מהרש"א גורס: מאותן העתידין להיות טהורים. ולפי זה אפשר לומר לאידך גיסא; אותם שנעבדה בהם עבירה לא נפסלו לבני נח, שהרי מהיכן תלמד לפסלם, ורק לנו התמעטו מן הכתוב נרבע ונעבד (עפ"י שפת אמת).

בגליונות קהלות יעקב כתב שלכאורה גרסת מהרש"א מוכרחת, כי אם 'טמאים' היינו שנעבדה בהם עבירה, כיצד יתפרש מה שנצטוו לקחת מן הטהורים שבעה ומן הטמאים שנים, למה הוצרך כן, יקח שבעה מאותן שלא נעבדה בהן עבירה ותו לא.

'ע"ב) דבר אל בני ישראל – בני ישראל מצווין על שחוטי חוץ ואין העובדי כוכבים מצווין על שחוטי חוץ...' – נראה שאין צורך למעט עכו"ם מאיסור שחוטי חוץ, שהרי כל התורה לישראל נאמרה ולא להם. אלא אחר שנתחדש לישראל הלכות הקרבנות, ורבתה תורה מאיש איש שמקבלים קרבנות מעכו"ם להקריבם כמשפט ישראל, הוה אמינא שנתמעטו גם בני נח מדין קרבן בחוץ

אלא יתנו לישראל ויקריבו בפנים – על זה אמר שעכו"ם אינם כלולים בדין זה רק נשארים בדינם להקריב קרבן בחוץ.

ונראה שאם הקדיש עכו"ם קרבן להקריבו בחוץ – אין שייך בו איסור חוץ כיון שכך היא מצוותו, ומה שאסור לסייען – מדרבנן הוא, או שמא אסור הדבר אף מן התורה ולא משום איסור 'חוץ' אלא מדין 'כל תוסיף' שעושה מצוה לד' בדבר שלא נצטוו עליו, ואעפ"י שעושה על דעת עכו"ם המשלחו – הלא אינם בני שליחות הם.

ומחלוקת התנאים (לעיל מה) אם ישראל ששחט קדשי עכו"ם בחוץ חייב כרת – היינו שהקדישו הנכרי להקריבו בפנים כדין ישראל, ושחט אותו קרבן בחוץ – הרי הוא נפסל ואין מתקיימת בו אף מצות בן נח (חזון איש קמא מא, יד. וכן כתב בקיצור בספר קרן אורה).

ואולם העירו מדברי התוס' כאן שמבואר שלר' יוסי יש חיוב כרת. וכן נראה לכאורה בדברי הרשב"ץ (ח"ג קלג), ע"ש אודות השתתפות ישראל בשחיטת ובאכילת 'פסח' של הישמעאלים (וע"ע בשפת אמת). ומאידך בתוס' במנחות (קט: ד"ה והעלה) משמע שאין איסור, עכ"פ לא איסור דאורייתא, להקריב קרבן של עכו"ם שנדר להקריב בחוץ [וע"ש ברכה"ז וצ"ק, ודוחק]. ובאבי עזרי (סוף הל' מעשה הקרבנות) תמה מדוע צריך למעט עכו"ם מאיסור זה, הלא אינו משבע מצוות. וכנראה אינו סובר החילוק הנזכר אלא סובר שאסור לסייען מדין 'חוץ', ואם כן ודאי בא הלימוד למעט את העכו"ם מפעולת איסור של הקרבה בחוץ, ועל כן הקשה מה צורך יש למעטם.

'ככתבם וכלשונם'

שלמים לבן נח –

'ובני נח יכולים להביא עולה אל הש"י שלא היה הבשר נאכל כלל, כי אין להם שום שתוף עם הש"י, אבל שלמים הבשר נאכל לבעלים ויש בזה שתוף עם הש"י, ובשביל כך נקראו שלמים – שיש באן שלום לגבוה שלום למזבח שלום לבעלים, ואין לבני נח דבר זה, שאין להם שתוף. ולפיכך לא הביאו רק קדשי קדשים ולא קדשים קלים' (חדושי אגדות מהר"ל).

'במדרש: וזאת תורת זבח השלמים... – בני נח לא הקריבו שלמים כו' – עיין שם כל ענין השלום. ובמדרש תנחומא – שאמר בלעם הרשע לאומות העולם: בני ישראל שקיבלו התורה – זכו לשלום, ע"ש.

והענין, כמו שכתב רש"י (פרשת ויקרא): שמטילין שלום בעולם. דבר אחר: שיש למזבח ולבעלים כו'. והוא כענין שכתבו חז"ל 'מפיו דעת ותבונה' – בא בנו של מלך ונתן לו מה שתוף פיו. וזה הוא השלימות, מה שיש חלק לגבוה ובני אדם משולחן גבוה קא זכו, ונשאר מזה קדושה להאדם בהאכילה.

וכזה ממש הוא בשבת קודש שנקראת 'שלום' כדאיתא בזה"ק דרוחא דקודשא שיורד בשבת יש לו חלק בסעודת שבת, ע"ש בפ' ויקהל פירוש הפסוק 'ביני ובין בני ישראל'. ולכן נקראו בני ישראל 'השולמית' וכדאיתא כאן במדרש, שבבריאת האדם נעשה זה השלום, שיש בו מן העליונים ותחתונים ע"ש. וזה השלימות נשאר בבני ישראל. אתם קרוין אדם. והתורה מלמדת לנו למצוא הדרך להתדבקות התחתונים אל העליונים. ובמקדש, ע"י הקרבנות היתה זאת ההתקרבות בבחינת מקום. דיש עולם שנה נפש ולכולן יש התדבקות בשורש כמו

שכתבנו בכמה מקומות, שיש מקומות מיוחדים שעל ידיהם כל המקומות מתחברים, ויש זמנים מיוחדים ונפשות מיוחדים כו'. ושבבות וימים טובים הם מעלין כל הזמנים, ולכן סעודת שבת נקראת 'סעודתא דמהימנותא' שעל ידה נמשך כל האכילות שבימי המעשה אל השורש... ויתכן לומר שזה הטעם שתקנו חז"ל בתפלת שבת ויום טוב להזכיר הקרבנות במוספין, ובימי המעשה אין מזכירין בתפלה התמידין – משום שאין כח לעורר שורש הקרבנות בימי המעשה כמו בשבת, שאלה העמודים האחד מעורר השני, ושבבות הזמן גרמא לחבר תחתונים אל עליונים מצד הזמן, ולכן יכולין לעורר התקרבות שהיה בבית המקדש מצד המקום גם כן' (מתוך שפת אמת צו תרנ"א).

'נתקבצו כולם אצל בלעם הרשע ואמרו לו, מה קול ההמון אשר שמענו... אמר להם: חמדה טובה יש לו בבית גנזיו שהיתה גנוזה אצלו תתקע"ד דורות קודם שנברא העולם וביקש ליתנה לבניו' –

'... ויש חכמה באומות העולם, כמו שאמרו רז"ל. ויציבא מילתא מה שכתב הרמב"ם בפירושו מעשה בראשית ומעשה מרכבה כנודע (שהם חכמת הטבע וחכמת האלקות – ע' בפרקים א-ד בהל' יסודי התורה), ואין טענה עליו מה שכתב בספר עבודת הקודש וכדומה לו דאם כן היו חכמי אומות העולם כאריסטו והדומה, בקיאים במעשה בראשית ומעשה מרכבה כנביאי ישראל – כי אמת הוא כן דיש חכמה באומות העולם והיינו חכמת אמת, רק שאינו מורגש ללב ואינו תורה להדריך הלב על ידו, מה שאין כן חכמת בני ישראל נקרא 'תורה' כי מרכבה דיחזקאל באובנתא דלבא תליא, כמו שאמרו במגילה (כד): דהעיקר על ידי הרגשת הלב באור הש"י, וזה אינו באומות העולם כלל רק בישראל, שהקב"ה לבן של ישראל (שיה"ש"ה), ומעשה בראשית ומעשה מרכבה וסתריו פעולות הנבראים בכל מיני חכמות לימודיות דבני ישראל, הוא עצמו אותן חכמות אלקיות וטבעיות ולימודיות דאומות העולם, רק מצד נביעותן מהבינה שבלב להכיר בכל דבר אמיתות הש"י, הוא בענין אחר ממש.

וכמו ששמעתי כי כל חכמתו דרבי שמעון בן יוחאי בספר הזוהר, ידעו גם כן סבי דבי אתונא מחכמי יון שהיו קרוב לזמנו, והיו לעומתו זה לעומת זה, והעשר ספירות הם עצמן העשר מאמרות הידועים לבעלי ההגיון, רק שהשיגום בלבוש אחר מצד החיצוניות ואינו דברי תורה כלל.

וכן כל חכמת שלמה המלך עליו השלום, היה יודע גם כן חירם מלך צור שהיה לעומתו זה לעומת זה. וכל חכמתו של משה רבינו ע"ה, ידע בלעם מצד החיצוניות וזכאמרם ז"ל שילחי זבחים (קטז). דנתקבצו אומות העולם לבלעם וסיפר להם ענין מתן תורה, וזה שאיתא בספרי (טף ברכה) באומות העולם קם, ומנו – בלעם, כך שמעתי ויציבא מילתא.

...ולכך משה רבינו ע"ה הוא מדת הדעת כנודע, שהוא להשפיע ידיעה זו ללב, ודבר זה של השפעת החכמה ללב הוא גם כן מצד שהש"י רוכב על הנבראים, והוא צור לבבן, על ידי זה נשפע ללב, שהרי באומות העולם אינו נשפע אע"פ שמשיגים חכמה וידעו גם כן ממתן תורה, כמו שאמרו ז"ל, רק דקרו ליה אלקא דאלקא כדאיתא שילחי מנחות. היינו דהשגתם מצד החיצוניות שהוא הכתר ולא פנימיות הדעת, והיינו דאמת דהקב"ה רוכב, רק כמו הכתר על הראש שהוא למעלה מהראש, ומבדילים הכתר מן הראש ואומרים שהנהגת הגוף ע"י הראש וחכמתם ועוצם ידם הוא המשגת חכמה ופועלת גבורה, כי לא ידעו מפנימיות הכתר שהוא

הדעת, שהוא המחבר מוח ולב להיות הלב מלא גם כן מאור אלקי המושג במוח יהיה מורגש ללב, זהו ע"י חיצוניות הכתר שנכנס בפנימיות לגוף, פירוש שהש"י רוכב בכל מעמקי לב האדם גם כן, ואין הכתר נבדל מן הראש כלל, וזהו דעת דמשה רבינו ע"ה, משא"כ בלעם היה 'דעת' דסטרא-אחרא שהלב שלו מלא מכל מיני רע, ומצד זה חכמת מעשה מרכבה שלו הולידה מיני כשפים שמכחישים פמליא של מעלה (סנהדרין טז)... (מתוך ליקוטי מאמרים לר"צ הכהן, עמ' 109).

'... אמנם בלעם לא אמר 'מי ד' (כמו שאמר פרעה), כי היה יותר עמוק ברע, דלכן היה דוגמת משה רבינו ע"ה שהוא רבן של כל ישראל בחכמת אלקות ותורתו, כך הוא רבן של כל האומות בהיפוך מזה, כמו שאמרו ז"ל בזבחים שהוא סיפר להם מתן תורה וידע ממתן תורה ושיש אלו, רק אמר להם שרק לעמו יתן ושהם אין צריכים לכך ויש להם כח נגדם, והיינו דידע מאחריית דישראל וביקש 'תהי אחירתי כמוהו' רק שאמר 'טבא בוצינא מקרא' (- משל הוא בפי הבריות, טובה מועטת בהווה עדיפה מטובה מרובה שלאחר זמן), ולא רצה להניח חמדות עולם הזה בכל מיני שרירות לבו דלפי שעה בשביל כן, והשורש בריאתו שברא הש"י בריה כו שידע הכל מקדושת ישראל רק שיהיה לו כח המעלים לבחור ברע מצד ש'אשורנו ולא עתה' וגו' - דרואה שכל אותן טובות הוא רק לעתיד לבוא, והוא בוחר בחמדה דלפי שעה יותר מבטוב נצחי מצד כח בחירתו...'

(שם עמ' 130)

'... וידוע מה שאמרו בזה (ח"ג טז): דהיה ראוי להיות מתן תורה בדור המבול, והיה אז גם כן משה רבינו ע"ה, בשגם בגימטריא משה, אלמלי זכו, רק שבחטאם נתהפך שפע מי התורה למי המבול. וכן אמרו בזבחים דבשעת מתן תורה נתקבצו אומות העולם לבלעם, ולפי מה שאמרו בפרק חלק (ק): דבלעם בן ל"ג נהרג, והוא בשנת הארבעים ליציאת מצרים, אם כן נולד שבע שנים אחר מתן תורה - וצריך לומר כמו דשורש נפש משה רבינו ע"ה נקרא משה, כנ"ל דהיה בדור המבול, וכן בתלמוד (שבת קא): 'משה, שפיר קאמרת' - על איזה תלמיד חכם בדור שיש בו מחכמת משרע"ה, כך בלעם הוא כנגד הדעת דסטרא אחרא, ההתבוננות דאומות העולם בדעתן נקרא שנתקבלו לבלעם. וכיוצא בזה מה שאמרו (סוטה יא). דהיה מיועצי פרעה, ולפי זה האריך ימים הרבה מאד, והרי אמרו 'אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם' (בפרק חלק - על בלעם ואחיתופל), ובספר הישר כתב דיועץ פרעה היה בלעם אחר, זקינו של זה, אבל לשון רז"ל לא משמע כן. וכן מה שאמרו (בסנהדרין קו). על 'יירא את הקיני כו' - עמי היית בעצה כו'. - אבל הכוונה כמו שכתבנו דשורש הדעת דסטרא אחרא נקרא בלעם, בין שהיתה מלובשת באיזה נפש פרטי, בין שהיה בדעת פרעה בעצמו, שמא הקב"ה מביא מבול, שכפי ענינם היו חושבים שפע מי תורה הבא לעולם למי מבול. וכי כן היה מתן תורה להם, כמו שאמרו בשבת 'הר חורב - שירד חורבה לעכו"ם עליו' ובלעם גילה להם שאין המכוון החורבה להם, דאין הש"י חפץ בהשחתת בריות, רק המכוון הנתינת-עוז לעמו - כי התורה היא עוז שהש"י נתן לעמו, וכן הם נותנים לאלקים בקיומה. דעל זה אמרו (ברכות ו). 'ובזרוע עוזו' - אלו תפילין דכתיב בהו מי כעמך ישראל וגו', דזהו כל העוז לאלהים כשנשלם בכונת הבריאה להיות נבראים המשיגים ומכירים כבודו, וזה עצמו גם כן העוז לישראל...'. מאמר 'קדושת השבת', ז ד"ה ובמצות. ואם כן עוג שניצול ממבול, הרי היה לו קצת שייכות בהכרח לתורה, וכל שכן לפי מה שאמרו (בפרקי דר' אליעזר טז). דהוא אליעזר עבד אברהם שהיה דולה ומשקה מתורת רבו (יומא כח)... (מתוך רסיסי לילה מד).

(ע"ב) 'אין לך כל שר ונגיד שלא בא...'

'... אך ישראל, מלבד כל המתנות הטובות ניתנה להם גם מתנה זו, היינו מדת העזו, ומחמתה גם כל הנטפלים אליהם מקבלים מהם מדה זו ועל ידי כן יכולין לבוא ולהתגייר, ומבלעדי זה אפילו כשהיה עולה על לבם ששקר נחלו אבותם ואין בם מועיל, היו אבודים בהתיאשם. וזהו הפירוש עזי וזמרת י' – היינו העזו שנתת בי, בשביל זה הרהבתי עזו שלא להיות כמתיאש והגבהתי את לבי בדרכי ה', וירדתי לים עד שבאו במים עד חוטמם ומחמת זה באה לי הישועה, כאשר כבר אמרנו שכל הישועה באה מפאת הנסיון והתמימות שירדו לים, וזה היה פרי העזו שניתן לי, ומחמת שלבשנו עזו באה גם רחב ודבקה בך, אף שהיא היתה לילית הרשעה כמ"ש האר"י ז"ל, ובודאי הפירוש שבה מצאה לילית הרשעה קן לה, ע"כ היתה טמאת השם רבת המהומה עד שאמרו ז"ל שלא היה שר ונגיד שלא בא עליה ונתה ארבעים שנה, ומכל מקום כשעלה על דעתה להתגייר לא היתה כמתיאשת אלא לבשה עזו עד שהגיעה למדריגה גבוהה מאד דגיירה ונסבה יהושע, וכל זה בא לה מצד העזו שבישראל, ומאחר שנתנה דעתה להתגייר לבשה גם היא מדת העזו, וכענין שאמרו ז"ל (רות רבה א) ברות, כיון שנתנה דעתה להתגייר השוה אותה הכתוב לנעמי.

וכן בשלמה המלך שנאמר 'ויתן עזו למלכו', כל העולם שהיו אז נכנעים לשלמה המלך, לבשו גם כן עזו ובאת מלכת שבא ושבחה אותו.

וכן יתרו שהיה מיועצי פרעה והיה יודע בעצמו עד כמה גדלה אשמתו, וגם לא הניח ע"ז שלא עבדה, וכמו שהגיד אדומו"ר הרי"ם זצלה"ה ששם יתר הוא מחמת שהיה בעצמו כיותרת בעולם, ומכל מקום לבש עזו ובא ונדבק בך, וזה נסתעף מנתינת התורה לישראל שנקראת 'עזו', ומאחר שנתן דעתו להתגייר לבש כם כן עזו כנ"ל ברות.

וזה שאמר ה' עזי – היינו העזו שניתן לי, ומעזי – היינו העזו הניתן ממנו גם על כל הנותן דעתו להתנדבק לנו, ומנוסי ביום צרה יש גם כן מלשון הגבהה (כנס המתנוסט), היינו שביום צרה אינם ח"ו כמתיאשים, אלא אדרבה לובשים עזו ומגביהים לבם בדרכי ה' כמו שהיה על הים, ובשביל זה אליך גוים יבאו מאפסי ארץ.

ויש לומר שגם זה מסוגלת שבת, המגביהה לב ישראל שכל יהיו כאבודים בענים וכמתיאשים לאמור שה' עזבם אלא שאעפ"כ רוצה ה' בישראל, כמו שאנו אומרים 'ורצה בנו', וזה שנאמר בשבת לדעת כי אני ה' מקדשכם, שהשבת מביאה דעת באדם, שבכל עת ובכל זמן הש"י מקדש את עמו ישראל, וזה מחזק ידיים רפות ומאמץ ברכים כושלות' (שם משמואל יתרו תרע"ה).

'... ועל כן כשבא יהושע לירש את הארץ, חשש פן חלילה יתגבר כח האומות מאחר שיש ביניהם התחברות מצד מה על ידי מעשה שטים, על כן שלח שני אנשים מרגלים, ובמה ששלוחי כל ישראל ימסרו גופם ונפשם בשליחות הזאת, כבמדרש (פרשת שלח) שאין לך בני אדם שנשתלחו לעשות מצוה להצליח בשליחותם כאותן שנים ששלח יהושע, כי היו מסוכנים ממש בגוף ונפש שהלכו אל רחב הזונה אשר עליה אמרו ז"ל (מגילה טו.) כל האומר רחב רחב – מיד נקרי, ובלקוטי תורה להאר"י ז"ל שהיא לילית הקליפה. ומאחר שהלכו בשליחות ישראל ושלוחו של אדם כמותו, יתקנו כאילו כל ישראל מסרו נפשם, ועל כן בזה הכח ינצח את האומות כמו שהיתה הכוונה בשליחת המרגלים הראשונים בימי משה, ויצדק בזה מאמר הכתוב רבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום.

וזוה שמדקדק הכתוב וישלח יהושע בן נון מן השטים – שבשביל מעשה שטים הוצרך לזה...!
(שם משמואל, ליקוטים שבסוף הספר לפר' שלח)

מה מזבח שלא ישתמש בו הדיוט, אף עצים שלא ישתמש בהן הדיוט –
'ואין לעשות מפות לספר תורה מדברים ישנים שנעשו בהם דבר אחר לצורך הדיוט' (רמ"א או"ח קמז,א).
'הוא הדין לכל תשמישי קדושה, שאין נעשין מדברים שנשתמש בהן מתחילה לצורך הדיוט, כמבואר לקמן (בסימן קנ"ג סכ"א) בלשון המחבר, וכן כתבו האחרונים. אבל לתשמישי מצוה כגון כיס לטלית – מותר. ובספר בית-הלל ואליה-רבה הסכימו, דאפילו טלית עצמו מותר, מיהו מתשמיש מגונה כגון מכנסים וכדומה – נראה דאין לעשות (פמ"ג).
כתב הט"ז (ביו"ד סימן רפב): דוקא תשמיש קדושה אסור, אבל תשמיש דתשמיש שרי. והמגן-אברהם מפקפק בזה, ובצירוף עוד סניף בודאי אין להחמיר בזה.
כתב המגן-אברהם, דוקא כמות שהן אסור להשתמש בהן לקדושה, אבל אם שינה צורתן ועשה מהן דבר אחר – שרי. וכן כתבו העולת-תמיד והחות-יאיר. ואף דיש מחמירין גם בזה, העולם נוהגין להקל' (משנה ברורה שם).

דף קיז

אלא שתי מחנות לקליטה – אינו מובן מה 'שתי מחנות' יש לקליטה. ואפשר הכוונה שבמחנה ישראל ישנם ערי מקלט לרוצח, ומחנה שכינה גם כן יש בו קליטה, כי גגו של המזבח קולט, אבל מחנה לוייה שבשילה לא היה קולט. [ואולם נראה במסכת מכות (יב): שמזבח של שילה לא קלט, ואין קליטה אלא בבית עולמים. וכן משמע ברמב"ם. אך לפי דברי רש"י שם יש לומר שמזבח של שילה קלט, ורק מזבח של במה אינו קולט. וצ"ע] (עפ"י שפת אמת).

– 'ולא נתבאר טעמו של דבר, מאי שנא דלענין שילוח טמאין היה מחנה לוייה ולענין קליטה לא קלטה. וצריך עיון' (קרבן אורה).

ואם גלה לפלכו – פלכו קולטו – רש"י ותוס' פרשו שבדיעבד אם לא גלה לעיר אחרת, אלא בתוך עירו משכונה לשכונה – נקלט. [ויש אומרים שאף לכתחילה מותר להיות בפלכו ובלבד שלא יצא משכונה לשכונה, משא"כ אם גולה לפלך אחר יכול לילך בכל הפלך. עתוס' כאן ובמכות יב].
ולולא דבריהם היה נראה לפרש שהכוונה אם הרג בפלך אחר ממקום מגוריו, וגלה משם לפלכו שגר בו – פלכו קולטו, שהרי קיים מצות גלות מן המקום שרצח. וכן כתב הרמב"ם (שפת אמת).

– בשו"ת אגרות משה (ח"מ ח"א קז) נקט בפשיטות שאם יצא מהשכונה שגלה אליה – רשאי גואל הדם להורגו. וכתב שכן מפורש בתוס' כאן.
[לכאורה נראה שיש מקום לדחות ולפרש לשונם 'כיצא חוץ לתחום' – לא לענין הריגתו אלא לענין דין מצוותו. כי נראה שחיוב הגלות וההצלה אינם בהכרח תלויים זה בזה. ע' ביוסף דעת מכות י: יב].

הלך השוחטה בחוץ בזמנה, או כשהיא מחוסרת זמן בב עליים – חייב, שהרי ראויה בפנים. היתה מחו"ז בגופה – פטור, שאינה ראויה בפנים. ולר"ש הריהו בלא תעשה'.

ד. הכללים העולים מהסוגיא:

כל הראוי לפנים במצב זה, ובאותו אופן שנשחט – חייבים עליו בחוץ. וכל שאינו ראוי כלל בפנים – פטור.

כל שראוי לאחר זמן ועתה אינו ראוי בשום אופן – לתנא קמא פטור ולרבי שמעון באזהרה. כל שראוי בפנים לשמה ואינו ראוי שלא לשמה, ושחטו בחוץ שלא לשמה – משמע בסוגיא שחייב, שהרי היה ראוי לפתח אהל מועד בשעה ששחטו. (ויש אומרים שלפי המסקנא אין דין זה קיים, כנ"ל). כל שראוי בפנים שלא לשמה ואינו ראוי לשמה [ואי אתה מוצא כן אלא לרב חלקיה בר טובי, אבל לרב הונא אין זה יתכן] – שחט שלא לשמה בחוץ, חייב. שחט לשמה – פטור (שאינו ראוי בפנים עד שיעקר שמו ממנו).

דין פסח בשאר ימות השנה ששחטו בחוץ – נתבאר ביומא סב-סג.

דף קטו

קצד. א. אלו סוגי עבודות חייבים עליהם בחוץ, ואלו פטורים?

ב. מתי פסקה העבודה בבכורות?

ג. עולה שהקריבו ישראל במדבר – מי היו מקריביה? האם היתה טעונה הפשט וניתוח?

ד. מתי נאסרו הבמות לראשונה?

ה. הוא אשר דבר ה' לאמר בקרבי אקדש – היכן דיבר?

א. חיוב הקרבת 'חוץ' נוהג בעבודות הנעשות בפנים, ובלבד שהם 'גמר עבודה' כגון הקטרת אימורים וקמציים וקטורת, וכן ניסוך. אבל לא בעבודות שיש אחריהן עבודה, כגון היוצק והבולל והפותר והמולח והמניף והמגיש והמסדר שלחן והמטיב נרות והקומץ והמקבל בחוץ, [מלבד שחיטה שמייוחד בה איסור במפורש. וכן זריקת הדם נתרבתה לחיוב (כדלעיל קו). ויתכן שנחשבת גמר עבודה של עבודות הדם].

ב. לסתם משנתנו, וכן דעת ר' יהושע בן קרחה בברייתא, העבודה בבכורות פסקה בהקמת המשכן. ולדעת רבי וכן אמרו בשם רב אסי, הבכורות עבדו רק עד בואם אל הר סיני, ומאז ואילך העבודה כהנים.

ג. נחלקו התנאים (הנ"ל), האם הבכורות הם שהקריבו את העולה שבמדבר (נערי בני ישראל), או הכהנים – נדב ואביהוא. (ואילו נערי בני"ק רק הביאוה ועמדו עליה. כן פרש"י ב"א. ולפי הפירוש הראשון י"ל שאותה עולה קרבה ע"י הבכורות, ומאותו יום עברה העבודה לכהנים).

ועוד נחלקו תנאים האם היתה טעונה הפשט וניתוח (כן דעת רבי עקיבא, שכללות ופרטות נאמרו בסיני), אם לאו (רבי ישמעאל. וכ"ד ריה"ג (בחיגה 1) ורב אדא בר אבהו), כי רק הכללות נאמרו בסיני, אבל הפרטות – באהל מועד.

ד. בהקמת המשכן נאסרו הבמות לראשונה.

ה. הוא אשר דבר ה'... – לדעת רבי, זהו האמור וגם הכהנים הנגשים אל ה' יתקדשו, פן יפרץ בהם... ולדעת הסוברים שהיתה זו אזהרת פרישה לבכורות ולא לגדב ואביהוא, הדיבור על מיתתם היה במאמר ה' אל משה: ונקדש בכבדי – במכובדי.

דפים קטו – קטז

- קצה. א. אלו מיני בעלי חיים היו כשרים לקרבן קודם עשיית המשכן?
 ב. האם בעלי מום כשרים לקרבן לבני נח?
 ג. האם בני נח מקריבים עולות ושלמים או עולות בלבד?
 ד. האם בני נח מצווים באיסור שחוטי חוץ? האם ישראל מוזהר שלא לסייעם וכדו'?
- א. כל בעלי חיים טהורים שביבשה היו כשרים לקרבן קודם עשיית המשכן; בהמה חיה ועוף, זכרים ונקבות, אבל לא טמאים.
 לפי גרסה אחת בגמרא (בתירוץ רב שמואל בר נחמני), 'טמאים' שנאסרו בהקרבה לנח היינו אותם שנעבדה בהם עבירה. (ואולם אף לגרסה זו י"ל שהטמאים אסורים).
- ב. בעל מום כשר לקרבן בני נח, אבל לא מחוסר אבר (ומכל החי מכל בשר – בהמה שחיים ראשי אבריים שלה).
 א. כן הדין לבני נח גם לאחר מתן תורה (כן מבואר במשנה למלך סוף הל' מעשה הקרבנות).
 ב. בעל חיים זקן או סריס – מותר להקרבה לבן נח (עפ"י ע"ז ה' ותוס'). ולענין טריפה נחלקו דעות האחרונים.
 ג. במקדש לעולם אסור להקריב בעל מום, אפילו בדוקין שבעין, כקרבן ישראל (תוס' ע"ז ה').
 ד. ישראל נאסר להקריב קרבן של בן נח כשהוא בעל מום, כדכתיב ומיד בן נכר... (עפ"י קרן אורה בסוף המסכת. וע"ש בגליונות קה"י).
- ג. נחלקו תנאים האם בני נח מקריבים קרבן שלמים או עולות בלבד, שלא קרבו שלמים אלא על ידי ישראל משעת מתן תורה.
 משמע לכאורה שמחלוקתם אמורה גם במקדש (וע' קרן אורה ושפת אמת). ובמנחות (עג) נחלקו ריה"ג ורבי עקיבא האם מקבלים נדרי שלמים ותודה של נכרים, ולדברי רע"ק שהלכה כמותו אין מקבלים, ואם נדרו שלמים ייקרבו עולות (וע' לקוטי הלכות סם).
 ותלו שאלה זו במחלוקת בני רבי חייא עם רבי יהושע בן לוי, האם יתרו בא קודם מתן תורה, והרי נאמר שם שהקריבו שלמים, או לאחר מתן תורה בא, אבל קודם לכן לא הקריבו שלמים.
- ד. בני נח אינם מנועים להקריב בחוץ. אבל אסור לישראל לסייעם במעשה ולעשות שליחותם (רב יעקב בר אחא אמר רב אסי) ומותר לו להורותם כיצד יעשו (רבה), כמעשה דרבא ואיפרא הורמיז.
 אף בעבודות שאין חייבים עליהם בחוץ אסור לסייעם, גזרה אטו עבודה בת חיוב (עפ"י תוס').
 ובעבודות שחייבים עליהם בחוץ, נחלקו תנאים (לעיל מה) האם ישראל שעשאן בקדשי עכו"ם חייב אם לאו. והרמב"ם (סוף הל' מעה"ק) פסק כר' יוסי שחייב.
 ואם הקדיש נכרי קרבן על מנת להקריבו בחוץ, יש אומרים שאין איסור לישראל להקריבו